

2011. július 3. vasárnap
Bírák könyve 13

Dr. Hodossy-Takács Előd

Ígéret Sámson születéséről

^{13,1}Izráel fiai ismét azt tették, amit rossznak lát az Úr. Ezért az Úr a filiszteusok kezébe adta őket negyven esztendőre. ^{13,2}Volt egy Dán nemzetségéből való ember, Corából, akinek a neve Mánóah volt. A felesége meddő volt, nem szült. ^{13,3}Megjelent egyszer az Úr angyala az asszonynak, és ezt mondta neki: Lásd, te meddő vagy, nem szültél. De teherbe fogsz esni, és fiút szülsz. ^{13,4}Mostantól fogva vigyázz, hogy bort vagy részegítő italt ne igyál, és semmiféle tisztátalant ne egyél. ^{13,5}Mert teherbe fogsz esni, és fiút szülsz. Ne érje annak a fejét borotva, mert Istennek szentelt lesz az a gyermek már anyja méhében. Ő kezdi majd megszabadítani Izráelt a filiszteusok hatalmából. ^{13,6}Az asszony elment, és ezt mondta a férjének: Isten embere jött hozzám. Alakja olyan volt, mint Isten angyalának az alakja, igen félelmetes. Nem kérdeztem meg, hogy honnan való, ő pedig nem mondta meg nekem a nevét. ^{13,7}Ezt mondta nekem: Teherbe fogsz esni, és fiút szülsz. Mostantól fogva ne igyál bort vagy részegítő italt, és ne egyél semmiféle tisztátalant, mert Istennek szentelt lesz ez a gyermek születésétől fogva halála napjáig. ^{13,8}Akkor Mánóah könyörgött az Úrhoz, és ezt mondta: Kérlek, Uram! Istennek az az embere, akit küldöttél, hadd jöjjön el ismét hozzánk, és tanítson meg bennünket, hogy mit cselekedjünk a gyermekkel, ha majd megszületik. ^{13,9}Isten meghallgatta Mánóah szavát, és az Isten angyala megint eljött az asszonyhoz, amikor az a mezőn volt, a férje, Mánóah azonban nem volt vele. ^{13,10}Akkor az asszony gyorsan elfutott, hírt adott a férjének, és ezt mondta neki: Megjelent nekem az a férfi, aki a minap nálam járt. ^{13,11}Mánóah fölkelt, és követte feleségét. Amikor odaért ahhoz a férfihoz, ezt kérdezte tőle: Te vagy az a férfi, aki ezzel az asszonnyal beszélt? Ő így felelt: Én vagyok. ^{13,12}Mánóah ezt mondta: Ha majd beteljesedik ígéreted, milyen legyen a gyermek élete, és mit tegyünk vele? ^{13,13}Az Úr angyala ezt mondta Mánóahnak: Órizkedjék az asszony mindattól, amit megmondtam. ^{13,14}Semmit se egyék, ami szőlőtőkéről való, bort és részegítő italt ne igyék, és semmiféle tisztátalant ne egyék. Tartsa meg mindazt, amit parancsoltam neki! ^{13,15}Akkor Mánóah ezt mondta az Úr angyalának: Szeretnénk téged itt tartani és egy kecskegidát készíteni neked. ^{13,16}De az Úr angyala ezt felelte Mánóahnak: Hiába tartanál itt, nem eném ételedből. Ha pedig égőáldozatot akarsz készíteni, az Úrnak áldozd azt! Mert nem tudta Mánóah, hogy az Úr angyala az. ^{13,17}Mánóah azt mondta az Úr angyalának: Mi a te neved? Mert ha beteljesedik ígéreted, tisztelni akarunk téged. ^{13,18}Az Úr angyala ezt felelte neki: Miért kérdezed a nevem? Titokzatos név az! ^{13,19}Azután fogta Mánóah a kecskegidát meg az ételáldozatot, és feláldozta a kősziklán az Úrnak. Ő pedig csodát tett Mánóah és felesége szeme láttára. ^{13,20}Az történt ugyanis, hogy a láng felcsapott az oltárról az ég felé, az Úr angyala pedig felszállt az oltár lángjában. Ezt látva, Mánóah és felesége arccal a földre borult. ^{13,21}Az Úr angyala nem jelent meg többé Mánóahnak és feleségének. Ekkor tudta meg Mánóah, hogy az Úr angyala volt az. ^{13,22}Akkor Mánóah ezt mondta a feleségének: Meg fogunk halni, mert Istent láttuk! ^{13,23}De a felesége ezt mondta neki: Ha az Úrnak úgy tetszett volna, hogy megöljön bennünket, nem fogadott volna el a kezünkől égőáldozatot és ételáldozatot, nem láthattuk volna mindezt, és nem hallhattunk volna most ilyent. ^{13,24}Azután az asszony fiút szült, és elnevezte Sámsonnak. A gyermek felnövekedett, és megáldotta őt az Úr. ^{13,25}És az Úr lelke nyugtalanítani kezdte őt a Dán táborában, amely Corá és Estáól között volt.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

13. fejezet – Sámson születése és a két teofánia

Sámson története az utolsó a bíra-elbeszélések sorában. Semmiképp nem nevezhető tipikus bírának: soha nem gyűjtött sereget, és életének utolsó eseményével szerzett csak igazán nagy, látványos szabadulást Izraelnek. A filiszteus fenyegetést egyáltalán nem sikerült megállítania, halála után továbbra is nyomás alatt tartották Izrael egyes csoportjait, főleg a partvidékhez közelebb eső területeken. A Sámson-történetekben feltételezhetőleg ősi anyagot találunk, ami sokat segít a korai Izrael formálódásának megértésében.¹ Ehhez természetesen az kell, hogy ne veszünk el a történet részleteiben, nem attól fogjuk világosan érteni a szöveget, ha minden szereplőt megpróbálunk autentikus alakként leírni. A lényeg az alapmotívum: annak felismerése, hogy a korai Izrael identitása idegenektől gyötörve formálódott olyanná, ahogy a királyság idején találkozunk vele. Ezen kívül jelen fejezet esetén is elsősorban a teológiai súlypontok felkutatása a fontos.

lunk, ami sokat segít a korai Izrael formálódásának megértésében.¹ Ehhez természetesen az kell, hogy ne veszünk el a történet részleteiben, nem attól fogjuk világosan érteni a szöveget, ha minden szereplőt megpróbálunk autentikus alakként leírni. A lényeg az alapmotívum: annak felismerése, hogy a korai Izrael identitása idegenektől gyötörve formálódott olyanná, ahogy a királyság idején találkozunk vele. Ezen kívül jelen fejezet esetén is elsősorban a teológiai súlypontok felkutatása a fontos.

1–7. vers:

A történet az új témát rendszerint felvezető megállapítással kezdődik: Izrael bűnei miatt a filiszteusok negyven éven át elnyomták Izraelt. A legérzékenyebben ez nyilván a filiszteusok közvetlen szomszédait érintette, közülük is a nem túlságosan nagy területen élő dánitákat (az ő észak felé húzódásuk, amiről a 18. fejezet fog beszámolni a folyamatos filiszteus fenyegetéssel is magyarázható). A Dánból, Corából való Mánóahhal és feleségével találkozunk az elbeszélés elején - az asszony nem szült gyermeket. A meddő asszony témája jól ismert kép a Bibliában Sárától Erzsébetig, és az ő gyermekeik Izsáktól keresztelődő Jánosig rendszerint különleges, meghatározó alakjai voltak az elbeszéléseknek. Így a történet nyitánya, az, hogy az Úr angyala jön el hozzájuk, és jelenti ki a majdani szabadító hamarosan bekövetkező születését, jelzi az olvasónak a különleges fordulatot. A filiszteusok ereje különleges, technikai fölényük meghatározó volt Izrael felett, ezért a szabadító személynek is különlegesnek kell lennie. Egyetlen más ellenséggel sem volt olyan elhúzódó a konfliktus, mint a filiszteusokkal, gyakorlatilag ezek a harcok uralják a Sámuel, Saul és Dávid történetek jelentős részét is.

Az asszonynak tett ígérethez rögtön tilalom is társul, a nazírság témáján keresztül. Ez a 4Móz 6-ban szabályozott fogadalom alapesetben az önkéntességen alapult, és nem kellett élethosszig szólania. Sámson esetében egyik sem valósul meg, ő anyja méhétől fogva nazír, vagyis már az anyjának is tartózkodnia kellett az alkoholos italoktól és a tisztátalanságtól, Sámson fejét pedig borotva nem érhetette. A kijelentést adó angyal nem határozza meg a nazírság időtartamát, az asszony viszont megérti, hogy Sámson haláláig szól (vö. 5 és 7 verset). A nazírság motívuma azt a várakozást gerjeszti az olvasóban, hogy végre érkezett egy igazi, meg nem bukó bíra. A nazírság, mint minden kiválasztottság elsősorban különleges felelősséget és nem különleges hatalmat jelent.

8–23. vers:

A történet folytatása emlékeztet a Gedeon-elbeszélésre. Mánóah ismét jelet kér, és Isten nem utasítja el kérését; ezt követően az angyal ismét megjelenik - és a teofániát tűz kíséri. A közös étkezésre vonatkozó javaslatban az áldozatbemutatás és a húsevés motívuma kapcsolódik össze. Ez így volt az ókori Izraelben, ahol a hús fogyasztására ritka, ünnepi alkalmakon kerül sor, sokkal ritkábban, mint hetente egyszer! Húst rendszerint áldozatok bemutatása után ettek.² 2Móz 3,14-re emlékeztet az istennév tudakozásának motívuma. Az angyal ismételt üzenete minden tekintetben megerősíti az asszony által elmondottakat, de érdekes módon (12.v.) a gyermek születésére vonatkozó ígéretet nem kell elismételni, tehát voltaképp a részletek kerülnek újra elő. A történet záró jelenetében a szenttel való találkozás borzongató élményének vallástörténeti jelenségét látjuk (misztérium tremendum). Mánóah meggyőződése szerint halál vár rájuk, ezt a természetes reakciót, a halálfélelmet a józan ész szava dönti meg: nem, mert ha gyilkolni jött volna az angyal, egyáltalán nem az történt volna, amit átéltünk. Az asszonyi józanság szava a rettegő férfié mellett. Mánóah a jelenésre, a sziklán felcsapó tűzre koncentrálna - az asszony viszont az ígéret felől közelíti meg az élményt, így benne nem a félelem, hanem az öröm dominál. Nem fél, hanem bizakodik.

¹ Niditch, Susan: *Judges*. OTL Westminster John Knox Press, Louisville, London. 2008. 146.

² Niditch, Susan: *Judges*. OTL Westminster John Knox Press, Louisville, London. 2008. 146.

24–25. vers:

Sámson megszületik, az ígéret valóra válik. Áldott volt, amikor felnőtt, és „*az Úr lelke nyugtalanítani kezdte őt*” – nem túl kedvező kilátások a filiszteusok számára!

Prédikációvázlat

Túlélhető-e az Istennel való találkozás? A Bibliát ismerő ember pontosan tudja, hogy milyen feszítő kérdése volt ez a régieknek. Mi van akkor, ha Isten rám talál, és nem vagyok kész, ha bűnben talál? El kell pusztulnom azonnal és mindenestül? Úgy járok, mint Ákán, aki fölött az Ákór völgyben magasodik a kőrákás? (Józs 7,24–26) Vagy úgy kell bűnhődnöm, mint a vétkeseknek Kóráh, Dátán és Abiráam csoportjából, akik elevenen szálltak le a holtak hazájába? (4Móz 16,31–34) Vagy rettegve kell kiáltanunk a prófétával együtt: „Jaj nekem! Elveszttem, mert tisztátalan ajkú vagyok, és tisztátalan ajkú nép között lakom. Hiszen a Királyt, a Seregek Urát látták szemeim!” (Ézs 6,5)

Mi történik, ha találkozom az Úrral? Feszítette ez a kérdés az első keresztyéneket is, akik Krisztus közeli viszájövételét várták. Voltak, akik abban a hitben ringatták magukat, hogy ők már eljutottak a tökéletességre, tehát biztos a helyük az Isten országában. Mások hallani sem akartak az egészről, és kikacagták az apostolok „nevetséges” állítását, hogy esetleg a halottak fel fognak támadni! Megint mások úgy vélték, hogy ha Krisztus küszöbön áll, akkor nincs már értelme különösebb erőfeszítéseket tenni, hisz úgymint eldőlt minden. Be kell várni, és minden rendben lesz – őket kellett csendes életre és munkára inteni. (1Thessz 5; 2Thessz 3)

Egy ilyen hirtelen összeszedett listából is kiderül, hogy bizony a bibliai emberek sem álltak mindenestül készen Isten közelségére, arra, hogy egyszer szemtől szemben is találkozhatnak az Úrral, vagy az ő angyalával. Minden tudósításból kiderül az emberi oldal zavara – nem tudják, hogy egyszerűen meg fognak halni, vagy valami más következik. A felolvasott történet is szépen illeszkedik a többi, hasonló bibliai elbeszélés közé. Előttünk van egy asszony, aki az ókori nők legnagyobb gyalázatát, a meddőséget kénytelen hordozni. *(Igéneknek lebetne ez is az első üzenete: volt idő, amikor a gyermekre a közfelfogás nem a karrier kibontakoztatását akadályozó tényezőként, hanem Isten elképzelhető legnagyobb áldásaként tekintettek.)* Ez az asszony kap egy ígéretet Istentől, és megérti ennek az ígéretnek a lényegét: fiút fog szülni, és ez a fiú a nép különleges megmentője lesz. Az asszony, a gyermektelen nő talán épp csak meghallotta a mondatok második felét, ő tudja, hogy az ígéret lényege: gyermeke lesz! De van a történetben egy apa is. Milyenek a férfiak? Ilyenek, mint ő. Részleteket akar tudni. Milyen lesz a gyermek élete? Mit kell tenni vele? El is ismétli neki az angyal, amit az asszonynak mondott, tudatja, hogy Istennek szentelt, különleges férfi lesz, nazír, aki nem ihat bort és részegítő italt, akinek nem érheti borotva a fejét, és aki nem teheti magát tisztátalanná. Mindig veszélyes dolog, ha az ember túl sokat akar tudni Isten tervéről. Kérdés, hogy mit kezd a hirtelen jött információval? Mánóah alig tudja leplezni zavarát, nincs is jobb ötlete, mint az, hogy enni hívja az ismeretlent. Ennyire futja – nem tud kilépni az emberi keretek közül. Nem szeretném túlságosan élesre húzni a határt közte és felesége között, de feltűnő, hogy mennyivel józanabb nála az asszony! Amikor férje szerint a biztos halál vár rájuk, a feleség megkérdezi: miért? Tényleg: miért keresne fel minket Isten ártó szándékkal? Azért jönne, hogy megöljön? Azt sokkal egyszerűbben is megtehetné! Milyen igaza van ennek a névtelen asszonynak! Meg is születik a gyermek, felnő, Isten vele van – és nyugtalanítani kezdi őt az Isten lelke. Ennek a következő fejezetekben majd mindig a filiszteusok látják kárát.

Ennek az asszonynak a példáját, az Istenbe vetett feltétlen bizalmat állítja elénk példaként az Ige. Az ő szavaiban kíváncsiság és józanság van; de talán a legfontosabb az ember és Isten kapcsolatának szempontjából az, hogy van füle meghallani azt, amit Isten ígér. Megelégszik az ígérettel, forgatja magában a reménységet, és nem engedti eltántorítani magát.